

Превенция на агресивното поведение у децата в училище и детската градина
The Prevention of Aggressive Children's Behavior in School and Kindergarten

ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА АГРЕСИВНОТО ПОВЕДЕНИЕ ПРИ ДЕЦАТА ОТ ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ (ОБЩИНА ШУМЕН, 2010–2012 ГОДИНА)

Йорданка Димитрова
Община Шумен

Резюме. Настоящата статия представя обзор на дейностите, реализирани през периода 2010–2012 година, във връзка с изпълнението на общинска програма „Превенция на агресивното поведение при децата от предучилищна възраст“. Проблемите на агресивното поведение, които се появяват и стабилизират през този период на динамично, познавателно и емоционално развитие, са важни за антисоциалното поведение в юношеската и зрялата възраст. Много полезно е да отгледаме едно здраво дете, отколкото да лекуваме вече нездравите навици и разрушителните мисловни схеми на един възрастен. Често се тревожим какво ще стане с детето ни утре, а забравяме, че това утре зависи от днес. Родителите и грижещите се за децата са хората, които могат и трябва да зададат и покажат правилния модел на поведение в една позитивна семейна и социална среда. За да има успехи в работата за интелектуалното, физическото и моралното израстване на децата, трябва да се поеме инициатива от обществото като цяло, от семейството, училището и в частност от детската градина.

Keywords: program, aggressive behavior, prevention, collaboration, school parents.

Превенцията на психическото, емоционалното и физическото здраве на децата от 3 до 7-годишна възраст за преодоляване на причините за агресивно поведение е от изключителна важност в предучилищното възпитание. Темата е обширна и винаги (за съжаление) ще бъде актуална. Неоспорим е фактът, че съвременната култура и медиите атакуват децата ни с противоречиви послания и ценности. В нашето общество често се губи границата за добро и лошо, за позволено и забранено. Очертаваща се е тенденцията за снижаване на възрастовата граница на децата с агресивни прояви. Формите на агресия в ежедневието ни стават все по-разнообразни.

Динамиката на съвременния живот налага все по-ранно откъсване на детето от семейството и продължителен престой в детското заведение, което

налага педагози и родители да положим съвместни усилия за повишаване на емоционалния комфорт на децата.

Какво е агресия и агресивно поведение? Какви са проявите ѝ при децата от предучилищна възраст? Кои са причините за зачестилите прояви на детска агресия? Как да повлияем на детското агресивно поведение?

Това са въпросите, на които преди три години започнахме постепенно да търсим отговорите.

За да работим системно и целенасочено в тази посока, екип от психолози и педагози разработи общинска програма „Превенция на агресивното поведение при децата от предучилищна възраст“, която бе приета на 22.12.2009 г. от Общински съвет – Шумен.

За три години успяхме да осъществим редица полезни и стойностни прояви както с родителите и учителите, така и с децата от целодневните детски градини в нашия град. Ще си позволя да споделя по-значимите от тях.

Психологът Мадлен Алгафари два пъти беше наш гост на организирани срещи с родители и учители от детските градини, които се проведоха в Регионална библиотека „Ст. Чилингиров“.

През лятото на 2010 година реализирахме инициативата „Заедно да бъдем добри“, където над 400 родители, деца и учители от всички детски градини в града ни заедно правиха оградки, къщички за птички и засадиха алея от дръвчета в парк „Кьошкова“.

През октомври Ваня Овчарова – психотерапевт от София, проведе две срещи с родители на деца от две детски градини в нашия град. Срещите бяха съпроводени с богата презентация и много въпроси, задавани от родителите.

Община Шумен организира концерт за децата от ЦДГ по случай 1 юни – „Прави добрини – вярвай в доброто“, с участието на Свилен Стоянов – актьор от Варненския драматичен театър. След концерта всяко дете имаше възможност с родителите си да посети обособените центрове пред Младежки дом Шумен: „Фейс арт“, „Център за рисуване с пясък“, център на талантите „Микрофонът е ваш“, Център за рисуване на керамични фигури, Център на смеха с участието на актьора Йордан Зидаров.

През 2011 г. реализирахме открити образователно-възпитателни ситуации, свързани с темата за агресията в пет ЦДГ (ЦДГ № 2 „Слънце“, ЦДГ № 24 „Светулка“, ЦДГ № 32 „Дружба“, ЦДГ № 34 „Пролетна дъга“ и ОДЗ „Щурче“), на които присъстваха директори и учители от община Шумен.

Чрез магията на театралното изкуство детският театрален фестивал „Колембина“ под надслов „Заедно да бъдем добри“ и театралният фестивал по приказки на европейските класици братя Грим всяка година дават възможност на всеки малък и пораснал творец да развива своя креативен потенциал, да се изявява пред публика и да се гордее с постиженията си. Влизането в роля, пресъздаването на различни чувства и съпреживяването на настроения и емо-

ции водят до изграждане на ценностна система, формиране на траен интерес към нравствени и социални категории, както и осмисляне на собственото и чуждото поведение.

Като имаме предвид, че преодоляването на агресивното поведение на детето не зависи само от добрата воля на родителя, а и от неговата осведоменост и грамотност за подходите и методите за възпитание на детето, в нашата програма специално място заложихме на работата със семейството.

Предучилищните заведения в нашия град имат натрупан значителен опит в организиране на сътрудничеството с родителите. Учителите постоянно усъвършенстват съдържанието и формите на тази дейност, като се стремят да достигнат единство между възпитателните въздействия над детето в детската градина и семейството. Родителите периодично получаваха брошури с образователно-педагогическа информация, изготвени от отдел „Образование, наука и младежки дейности“ в община Шумен, както и от ръководствата на самите детски градини.

В няколко детски градини успешно функционират „Консултативен кабинет на родителя“, „Училище за родители“, „Компас за родители“ с възможност всеки родител да получи специализирана помощ, подкрепа и/или консултация от психолог. За родителите тази безплатна услуга е свързана с възможността да се „разделят“ със стереотипа, че срещата с психолог е срамна, и да получат подкрепа и вяра в собствените си възможности. (Пантелеева, 2012).

Наблюденията показват, че този тип организация на взаимодействието родител–психолог/учител води до редица позитиви както по отношение на високата педагогическа образованост на родителите, така и за укрепването на връзката семейство–детска градина. Всичко това в крайна сметка води до по-високата степен на емоционална удовлетвореност на детето, получаващо повече разбиране, внимание и социална подкрепа.

През тригодишния период в ЦДГ № 10 „Брезичка“, № 25 „Братя Грим“ и ЦДГ № 32 „Дружба“ се издадоха сборниците „Слънчеви лъчи през детските очи“, „Приказки от Доброландия“ и „Приказка за доброто в сърцата“ със стихове, разкази и приказки от учители, родители и илюстрации от деца.

Освен организираните срещи на общинско ниво във всяка детска градина се реализираха вътрешнометодическа квалификация и групови тренингови форми с учителите, свързани с емоционални и поведенчески проблеми при децата. На тях бяха канени психолози и педагози от център „Споделеност“, Ресурсен център и Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“. Конкретните теми навсякъде бяха различни, но всички те бяха свързани с:

– овладяването на ефективни модели за емоционален комфорт и стабилност у децата;

- обучение в ненасилие чрез игри, развиващи култура на сътрудничество и мир;

- включване на алтернативни форми и обучителни модули по терапия – смях, изкуство, движения, интерактивни игри за превенция на агресивното поведение;

- създаване на условия за коопериране на детето с другите и изграждане на добри взаимоотношения на територията на детската градина;

- изграждане на умения за решаване на конфликти, водене на преговори, справяне със ситуации, свързани с агресивни прояви;

- формиране на асертивни себеутвърждаващи умения – детето да отстоява себе си, да изразява истинските си чувства и да зачита чувствата на другите;

- овладяване на техники за преодоляване на негативни чувства и емоции, развиване на доброжелателност и емпатия, демонстриране на отзивчивост към околните, проява на грижа, доверие и благодарност.

На научно-практическата конференция „Превенция на агресивното поведение при децата от предучилищна възраст“, която се проведе на 8 и 9 ноември 2012 г., организирана от община Шумен и Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, под патронажа на г-н Красимир Костов – кмет на община Шумен, отчетохме резултатите от тригодишната общинска програма. На форума се представиха общо 62 различни идейни проекти, добри практики, разработки и доклади в следните тематични направления:

- „Детска градина и социална среда – фактори, влияещи върху агресивността на децата от ПУВ“;

- „Партньорството между родители и учители – модел за превенция на агресивното поведение у децата“;

- „Семейството – фактор за провокация и превенция на агресивно поведение при децата“;

- „Успешни политики за управление на агресията в предучилищна възраст“.

Научен ръководител на конференцията бе проф. д-р Лучиян Милков – УНСС, София.

Пленарни доклади изнесоха:

Живка Тонева – зам.-кмет по култура, просвета и образование в община Шумен – „Общинска програма „Превенция на агресията при децата от предучилищна възраст – резултати и поуки“.

Проф. д-р Лучиян Милков – УНСС, София – „Агресивно поведение на децата и пътищата за преодоляването му“.

Доц. д-р Снежана Въчева – ШУ „Епископ Константин Преславски“ – „Детската градина – фактор за провокация и редукция на агресията на децата“.

Доц. д.ик.н. Красимир Марков Марков, ШУ „Епископ К. Преславски“ – „Агресивност. Агресивността при децата в предучилищна възраст“.

В сборника бяха публикувани доклади на колеги и университетски преподаватели от 11 града в страната – София, Пловдив, Пазарджик, В. Търново, Русе, Балчик, Габрово, Добрич, Плевен, Севлиево, Шумен.

Споделеният опит в по-голямата част от детските градини в Шумен показва, че през този период успя да се изгради педагогическа технология, която да предложи конкретни решения на проблема за превенция на агресивното поведение, развитие на индивидуалния потенциал на детската личност и изграждане на социални компетенции на родители и учители. Основният модел на иновационно-внедрителската дейност включва няколко етапа:

1. Търсене на нови идеи (създаване на информационен фонд и анализ на получената информация; разкриване на иновационните потребности на съответната детска градина).

2. Формиране на нововъведенията (анализ и проектиране; апробация на иновационни идеи; анализ и изводи от апробацията).

3. Реализация на нововъведенията – мобилизиране на всички страни, засегнати от проблема за участие в експеримента.

4. Укрепване на иновацията и превръщането ѝ в модел на взаимодействие, съответстващ на „хуманистичната парадигма на съвременното образование“.

На базата на горепосочените изисквания се разработи модел на педагогическа технология за изграждане на социални компетенции на учители, родители и деца и превенция на агресивното поведение по време на четиригодишното им взаимодействие в детската градина (Стойнева, 2012).

Конференцията задоволи голяма част от потребностите и търсенията, които вълнуваха педагогическата общност, като даде повод за интересни дискусии и важни заключения. Тя беше поредното свидетелство за всеотдайността, с която учителите приемат своята роля в отглеждането, възпитанието и обучението на децата, защото предучилищният период е сензитивен и поради това създава най-добри условия агресивността на детето да бъде коригирана, за да не се превърне в трайна поведенческа характеристика.

Всички си даваме сметка, че само чрез сътрудничеството между семейството и образователната система (детска градина и различните видове и степени училище) можем да се противопоставим на агресията. Съзнателната и целенасочена работа на детските учители ще продължи да намира своето място и приложение както в областта на семейното и детското консултиране, така и в педагогическата практика.

Детството по своята същност е неизмерима ценност. Децата са бъдещето на всяка нация, етнос, народ, държава, на света като цяло. От нас, възрастните, сега зависи какви ще бъдат те утре. Всичко това е възможно, ако бъдат научени, че хората са различни и заслужават да бъдат уважавани такива, каквито са.

ЛИТЕРАТУРА

- Пантелеева, Ил. (2012). *Превенция на агресията в предучилищна възраст*.
Сборник с доклади, т. I, Шумен: Издателство РБ „Ст. Чилингиров“.
- Стойнев, Д. (2012). *Превенция на агресията в предучилищна възраст*.
Сборник с доклади, т. II, Шумен: Издателство РБ „Ст. Чилингиров“.

PROGRAM FOR PREVENTION OF AGGRESSIVE BEHAVIOR IN THE CHILDREN IN PRE-SCHOOL AGE (MUNICIPALITY OF SHUMEN – 2010–2012)

Abstract. This paper presents an overview of the activities carried out during the period 2010–2012 year in connection with the implementation of municipal programs for prevention of aggressive behavior in preschool children. Of aggressive behavior problems that occur and stabilize during this period of dynamic, cognitive and emotional development – are important for antisocial behavior in adolescence and adulthood. It is much easier to raise a healthy child than to treat already unhealthy habits and destructive thought patterns of an adult. I often worry about what will happen to our children tomorrow and forget that tomorrow depends on today. Parents and carers of children are the ones who can and should ask and show the correct pattern of behavior in a positive family and social environment. To be successful in the work of intellectual, physical and moral development of children should take initiative across society, family, school, and in particular since kindergarten.

Yordanka Dimitrova

✉ Expert organization of pre-school education
Shumen Municipality
17 Slavic Blvd.
9700 Shumen
Bulgaria
E-mail: jordankad_cdg@abv.bg